

NI NEMOGOČIH POTI

TOMAŽ HUMAR

Danes seveda ni mogoče trditi, da lahko bralec vzame v roke neko knjigo tako rekoč z nedolžnim pogledom, saj nam svet informacij tega enostavno ne dopušča. Tako je tudi s knjigo **Tomaža Humarja Ni nemogočih poti**. Predznanje je določeno védenje, spremne informacije prav tako ponujajo čtivo, ki že usmerja k neke-mu odnosu, a vseeno poskusimo vsaj za trenutek pogledati knjigo prvič in se zazreti v naslov sam. Rdeči »NI« na naslovnici je dovolj izzivalen, da nagovarja k dvogovoru in kaže na izrazito avtobiografski zapis, prekinjen z nagovori bralca, na možnost kritičnega odnosa, kar seveda zgodbi, ki se skriva za mogočnim okvirom naslovnice, dodaja razsežnost današnjega časa. Se pravi, da pasivno branje razširja z elementom interaktivne igre, ko bralec lahko aktivno posega v organizacijo zapisanega in lahko določi na način klikanja (pri tem mu pomagajo celo grafične napovedi) svoj lastni razpored branja.

Že grafična ureditev knjige omogoča branje knjige na več načinov. Ko prelistamo fotografsko gradivo in si ustvarimo vizualno zgodbo, je takoj jasno, da gre za velike gore, še konkretnije, za velike stene in za majhno število plezalcev, ki se vse bolj oži in postane posameznik in postane le še oči, skratka, človek in gora – iz oči v oči.

Izpostavljeni stavki sporočajo misli, ki v nekakšnem strnjem zapisu, primernem za današnje prehitevanje časa, povzemajo bistvo stvari in nam dajejo iztočnice za klikanje in linkanje po ostalem tekstu, kjer nato lahko povečujemo zaznavo in večamo kompleksnost spoznavne, reagiramo povezovalno in hipertekstno. Seveda to ne bi bilo mogoče, ko ne bi že avtor sam nekako ponujal tega povezovalnega elementa, saj se tudi sam zazira na svojo preteklost s pozicije nekega mirovanja, ki omogoča pogled nazaj ne le na način zgodbe, ki ji v svojem zapisu daje še poseben pomen, ampak tudi na način refleksije, ki določene trenutke, celo obdobja, in misli prestavlja v času in prostoru in jih spreminja v brezčasne in izvenprostorske, skratka, prav toliko zaresne kot metafizične.

V tradicionalnih linearnih medijih je informacija predstavljen kot govorno dejanje, ki se je že dogodilo pred časom, torej v dovršeni preteklosti. Stvari so se zgodile, preden so stopile v literarno pripoved in se bralcu ponujajo kot že povsem dokončne. V našem primeru pa se ta dokončnost dopolnjuje z informacijami, ki ponujajo bralčevo sooblikovanje, ko je iz lociranja zunaj časa pritegnjen v samo središče časa, v njegovo kompleksno sedanost.

Avtorjeva igra (včasih tudi igrivost), ko kot s kakšnim iskalnikom brska po svojem spominu (in preteklosti), je danes eno od najbolj avtentičnih področij sodobne kulture (s svojimi ontološkimi, kozmološkimi in antropo-

Ker sem verjel do konca, sem bil poplačan z odgovorom: Himalaja me ima rada.

loškimi posebnostmi), ko se avtor vzpostavlja kot homo aestheticus (njegov jezik je izboren, smisel za dramaturgijo pa zbujajo spoštovanje) in upošteva hkrati soobstoj pravil, začrtanega polja igre racionalnih struktur v njem, hkrati pa je podvržen ekstazi, transu in vrtoglavičnosti prav taistega dejanja, ki hkrati tudi ruši gotovost zaznave, povzroča hipnozo, frenetične rotacije in občutek bližine smrti, da bi preko njenega izbrisa ponovno ugledal življenje.

In še več: da bi ugledal njegovo bistvo, ki ga deklarira kot ljubezen, ljubezen v najširšem pomenu, ljubezen, ki se tiče vseh in vsega in ki v končni fazi lahko edina pripelje do Njega, ki pa pomeni za avtorja spet edini prostor identifikacije. Ne brez vzroka, saj nam mitsko in versko izročilo govori, da iz kaosa in prvotnega jajca rojeno prabitje kot izvorna popolnost enotnosti v dvojnem uniči prekršek ošabnega človeka, ki se hoče primerjati ali celo tekmovati z bogovi, zato ga užaljeno božanstvo kaznuje z razcepom na dve polovici. Temu sledi žalostno blodenje obeh polov v upanju, da bosta s trpljenjem in pokoro dosegla izgubljeno prvotno enotnost. In če se avtor pred naravo (steno) ustavlja kot pred reflektirano podobo – kaj išče? Svojega dvojnika? Esejistično branje, ki je seveda veliko več kot pripovedovanje zgodb, namiguje prav na to. Na preseganje razcepljenosti in na doživetje ponovne enosti.

Seveda gre v tem primeru še za več: za vzpostavljanje enotnosti misli in življenja, kar dovolj jasno nakazuje način avtorjevega pisanja, saj hkrati svet razlaga in vrednoti. Takšna podoba filozofije je zelo stara, kar najstarejša, ko je filozof hkrati raziskovalec starih sve-

Slovenci smo dočakali zgodovinski dan, zaključeno je bilo obdobje dvajsetih let osvajanja vseh osemtisočakov.

tov in ustvarjalec pod pogojem, da se spominja nečesa bistvenega, že pozabljenega, in to nekaj je prav enotnost misli in življenja, bližina prihodnosti in izvirnosti. Takšnega odnosa danes ne znamo niti več misliti, zato nam ostaja le izbira med povprečnimi življenji in »nori misleci«, sintagme, ki jih najdemo tudi v obravnavani knjigi.

Kako torej zaceliti rano, ki se zdi nezaceljiva? Kako približati ali celo združiti vizijo in taktilnost, prisotnost tukajšnjega? Ko avtor razmišlja o tem, seveda osebe ni mogoče razločiti od tistega prej (preteklost) in potem (prihodnost), vendar oboje združuje prav v prehodu od enega k drugemu. Tedaj pričinja funkcionirati kot pripovedovalec in soudeleženec, ne da bi niti za hip postal fiktiven. In tu bi lahko iskali bistvo te knjige. Sedem zaključenih delčkov, ki tvorijo eno veliko celoto, sedem krogov, ki se vedno znova vračajo na izhodišče, vendar se to večno vrtenje v krogu prebija tudi v druge čase, razpira horizonte preteklosti, sočasnosti in prihodnosti. Bitka, kako razpreti popolnost vrtenja v krogu z vektorjem prihodnosti, to je vprašanje, na katerega je možno odgovoriti le z ugotovitvijo, da nima večno vračanje nič opraviti s površno naravno samoumevnostjo ali z moralno kaznijo, ki je na voljo ljudem. Ne, večno vračanje pomeni »biti selektiven, biti izbirčen«, čakati na klic. »Večno vračanje je ponovitev; toda ponovitev, ki izbira, ponovitev, ki odreši.«

Ne brez vzroka se knjiga konča s sedmico. Ta pomeni zaključek nekega cikla, večno življenje, in naša nemir v pričakovanju novega. Prav s tega gledišča pa je napisana tudi celotna knjiga in tako se jo tudi bere (zavestno ali ne, učinek je isti). Kot preplet danosti, neče-

sa dokončanega v preteklosti in nečesa hrepenečega v prihodnosti, skritega prav v končnem poglavju in v ponavljajoči se misli »za to se splača živeti«.

Če tvegamo predpostavko, da ni nič naključnega, potem ni naključno niti to, da je izdajatelj knjige prav Mobitel, ki združuje mobilnost tako življenja kot misli, ki združuje staro in novo, staro v novem in novo v starem. Tudi tu gre za neke vrste nadgradnjo kroženja in ko knjigo zapremo in se ponovno zazremo vanjo, lahko sprevidimo še naslednje. Res je rdeča (Mobitelova) barva tista, ki pritegne pozornost, ki pomeni boj, radost in moč, a ob njej je zelena (predpostavljamo, da avtorjeva, saj gre za gore), ki pomeni mir, globino in upanje. Obe sta komplementarni v smislu enakovrednosti, saj če dolgo gledamo v rdečo in pogledamo v belo, vidimo zeleno in če dolgo gledamo v zeleno in pogledamo v belo, vidimo rdečo. Nakazuje se nam torej sožitje enakovrednih partnerjev, pri tem pa ima avtor na svoji strani tudi modro, ki ima zanj še poseben pomen. Je simbolna barva njegovega »tretjega očesa« – in res, modrina je barva neskončnosti. Knjiga in avtor sta tako v nekem čisto določenem sozvočju, ki presega le okvire skupne igre, presega platnice kot simbolne stene in se dotakne okolja in vesolja.

Neva Mužič

Knjigi »Ni nemogočih poti«, ki jo je Tomaž Humar posvetil »očetu in materi, ker sem. Sergeji, Urši in Tomažu, ker so zmogli to pot«, dajeta ob vsem drugem še posebno težo uvodnika velikega južnotirolskega alpinističnega in himalajskega zvezdnika **Reiholda Messnerja** pod naslovom »Velika zvezda iz majhne dežele« 313

in mehiškega alpinista **Carlosa Carsolia**, enega od redkih, ki ima »v žepu« vsem 14 osemtisočakov in tudi Humarjevega soplezalca, pod naslovom »Prijatelj za vedno«. Z dovoljenjem avtorja Tomaža Humarja in založnika, Mobitela d. d., ponatiskujemo nekaj zaključnih odlomkov iz te z odličnimi fotografijami opremljene knjige, da bi se bralci Planinskega vestnika nemara odločili za branje celotnega nenavadno pestro in neposredno napisanega dela, ki ga je mogoče kupiti le v trgovinah Mobitela po državi. Kot je avtor povedal na tiskovni konferenci ob izidu knjige, bosta izšla še to jesen najprej nemški in potem angleški prevod, prvi v založništvu Reinholda Messnerja. (Op. ur.)

GANES V

Nekaj ur hoda od civilizacije smo prišli v vas Čilime, kjer prebivalci še danes živijo v praskupnosti. Tudi kasneje nisem več našel podobne vasi. Najprej sem pomislil, da je treba tem ljudem pomagati. Ampak ne. Ne, ravno obratno. Pustiti jih moramo v njihovem svetu. Mi jih lahko samo pokvarimo. Čeprav ne poznajo elektrike, vodovoda, kanalizacije, še lastnih očetov ne, pa zato niso nič manj ljudje kot mi, mar ne?

Ko nadenem starejši ženi na ušesa vokmen, se najprej prestraši Kreslinove pesmi Namesto koga roža cveti, potem ga nese sosedu, ta pa naprej. S težavo pridem spet do njega. Ne razumejo, kako sem spravil v tako majhno škatlico pojočega pevca.

Ko se podamo naprej, nas pričaka prava džungla. Skupaj z nosači okusimo vso lepoto brezpotij in drobnega bambusa, da radovednih opic in krvavih žuljev raje sploh ne omenjam.

Prihod v bazo je nekaj posebnega, ko ukaže Šrauf postaviti bazni tabor. Hitim postavljati šotore. Dvignem težek kamen, ki nam je v napoto. V glavi začutim hudo bolečino, kot bi me kdo mahnil z macolo, in sedem se kot kak pijanec ob plotu. Držim se za glavo in slabo mi postaja, ko pristopi Šrauf.

»Mucek, to ni nič hudga, mucsek, temu se reče višina.«

Pa niti nismo bili tako visoko, kakih 4200 metrov. Vendar do takrat nisem bil nikoli kaj dosti višje od našega Triglava. Kmalu zatem, ko je spremljevalna trekingovska ekipa odšla domov in nas je zapustil tudi oboleli član Franci, sem spoznal, kaj je domotožje. Potreboval sem kar nekaj časa in globokih vdihov, da me je nehalo tiščati v prsih. Šele takrat sem se lahko posvetil hribu in bolj ali manj koleričnemu Šraufu.

Šrauf nas zbujajo že navsezgodaj in kot volk tuli v nebo:

»Mucki, a boste kar spal? Dejmo, dejmo, vstati!«

Ko z Grego pogledava iz šotora, naju na najino presečenje pozdravi dvojce obrezanih nog, ki tekata po zivjem odeti travi in neseta sušit spodnjice na bližnjo skalo, obsijano s soncem.

»Ja kva me gledata, mucka, a se vama nikol ne sanja o fukatožnih devah?«

Pogleda v daljavo proti tibetanskemu osemtisočaku Šiši Pangmi: »Zajeb bo, mucki. Pogledajte, Šiša ima ribo! Naj gre vse u kurac, še vreme ni več tak, kot je bil včasih. Vsi me jebejo na stara leta, naj gre vse u kurac!«

Ribi podoben oblak, ki pokriva tibetanski vrh Šiši Pangme, ponavadi res naznanja poslabšanje vremena. Kot nalašč se takšno stanje vleče že tri dni, o slabem vremenu pa še vedno ne duha ne sluha. To še posebej jezi našega Šraufa.

»Jutri gremo gor, mucka, a me sliša, pa če padajo ušpičene prekle z neba! Mamicu ti jebem!«

»Ja, Šrauf, kukr boš reku.«

»A me zajebavaš, a, mucsek? Ne me še ti jebat!«

Naslednji dan po kosilu res marširamo proti taboru ena na višini 5900 metrov, čeprav vreme ni lepo. Sneži in veter brije kot na sodni dan, tako da ne vidimo nič dalj kot do lastnih nog. Ampak mi vseeno rinemo v breg, kot kakšni odsluženi buldožerji. In vse to samo zato, ker Šraufa pa že ne bo noben jebal.

Nikoli kasneje nisem doživel Himalaje na tak način. Kolca se mi po tistih časih, ko smo, vsi v novih hlačah nunar, polnih neštetihih prišitih žepov, Himalajo doživljali tako romantično.

Vsi premočeni in zasneženi zlezemo v šotor, zunaj pa še vedno divja nevihta.

»Dobro bi blo dat kaj v želodec, Šrauf, kaj praviš?«

»Mucka, a vidta, kaj je to?«

»Ja, posušene slive, a ne?«

»Mucka, to je najboljši futer za tle gor. To je železo, kar pomeni dost kisika. To je naša zmaga, s tem bomo uspel.«

»Aha, aha, aha,« kimava kot dva telička in poslušava, kaj nama ima Šrauf še povedati.

On pa, kot da smo na kakšni degustaciji, vzame slivo, ugrizne vanjo in si pri tem zlomi zob. In ga, ne da bi ga vzlet iz slive, zabriše v kot šotora:

»Marš u kurac, kater kurc je tele slive sem gor prnesu, sej to sploh ni za v hribe! Kje je zdej ta preklet zob?«

»Na, tuki ga maš!«

»Taužent mark sem dal za njega, ne bom ga tle pustu, pa če takoj crknem. Kam nej ga zdej dam?«

Z Grego se komaj zadržujeva, da se ne začneva režat. Šrauf ves razjarjen začne iskati primeren žep za svoj dragi zobek.

»Pa nej gre u kurac še ta nunar, vsi me jebejo. Ja, kakšne hlače je pa naredu, sej nobenga žepa nimajo za moj zob!«

Z Grego bruhneva v smeh.

Naslednji dan je še posebej naporen. Pred taborom nas čaka dolg leden greben, na koncu pa še dva raztežaja visok serak. Čeprav se nam majhen šotor najprej zlomi, ga v vetrovni noči vendarle postavimo. Pri tem nam »lepih besed« ne manjka.

Naš prvi poskus, da bi splezali na vrh, se konča na približno 6800 metrih. Tik pred nočjo nam crknejo čelne baterije. Od vrha nas ločita le še dva raztežaja skalne bariere. Razočarani bolj tipaje kot kako drugače sestopimo nazaj v dvojko. Z Grego prvič okusiva vso slast in težave izbruhanega zelenega žolča.

Po neuspelem poskusu Ceneta, Cenkota in Dareta, druge trojke, ki je poskušala priti na vrh, se še zadnjič lotimo hriba, da bi ga zlezli.

Iz tabora dva poskušamo oditi že sredi noči. Ker Šrauf pade v eno od ledeniških razpok in ker sta mraz in veter

prehuda, se vrnemo nazaj v dvojko. Grega, ki je imel že ves čas težave z rebri, odide nazaj proti bazi. Šrauf v šotoru poskuša podreti rekord v preklinjanju. Ne menim se dosti za njegove izpade, dokler mi ne zabrusi:

»Vsega je konec, vsi se mi bodo smejali!«

»Kaj pa govoriš?«

»Kako kaj, dol greva, konec je z našo odpravo!«

»Jaz ne grem nikamor, Šrauf!«

»Tako dol, mucek, bi pa doma več treniral!«

Takrat zaškrtla najina radijska postaja: »Dvojka, javi se, Cene tukej! Kaj se dogaja? Mi vidmo, da eden sestopa, kje sta pa druga dva?«

»Cene, tih bod, Grega je šel dol, jaz pa tle Tomija prepričujem, da bi šla za njim. Ampak noče it, hoče še enkrat probat.«

Dopoldne me Šrauf na vse pretege prepričuje, naj se vrneva, jaz pa se ne dam: »Posluš me, Tomi, pomrznu si in tud hrane nimava, nima smisla.«

»Pa sej mava še eno tvojo konzervo vampov. Bova pa tri dni jedla te vampe pa sneg.«

Šrauf skoraj ponori, a na koncu mu ne preostane drugega, kot da ostane z mano. Vampe s stopljenim snegom do kosila že pojeva. Popoldne na naju v šotoru pritisne višinsko sonce in od glavobola sva kot pijana.

Ko se zdani, le kreneva proti vršnemu platoju. Sonce je že visoko na obzorju, ko začne Šrauf rohniti: »Prekleta peč beraška, mamicu ti jebem. Ganeš, izdajalec, ubil me boš!«

»Šrauf, dej raj dihej,« ga svarim.

Kot bi izbruhnil, vrže nahrbtnik na tla, ker da tako težkega ruzaka pa na stara leta že ne bo nosil. Z glave si potegne volneno kapo in jo vrže ob tla, potem pa mi jo pomoli pod nos: »Na, vohej, a vidiš, da kar po zažgani volni smrdi!«

Kakšnih dvesto metrov višje me počaka. Sam že nekaj časa hodi brez palic in nahrbtnika. Iztrga mi palice iz rok in globoko gaži naprej.

»Ej, Šrauf, kva delaš, dej mi nazaj palce!«

»Mucek, slikej, slikej! Nej narod vid, kako se matramo!«

Pozno popoldne že pošteno načeta, žejna in lačna le priplezava do skalne bariere. Šrauf mi nekaj dopoveduje glede tega, kako naj plezam, vendar me ne pozna dovolj dobro. Če bi me, bi vedel, da se glede tega ne pustim nikomur: »Šrauf, zdej je pa dost! Ti sam zihrej in slikej.«

Zadnji raztežaj je dolg petdeset metrov, jaz pa v njem izvajam vse mogoče, in to debeli dve uri. Na koncu le priplezam na snežno polico, a titanovi klini nikakor nočejo v skalo. Šrauf, ki tega ne vidi, pa kar žimari za menoj, kljub temu, da ga držim bolj jaz kot pa majavi štant. Na račun tega jih poslušam nekaj dragocenih minut: »Kako pa plezate dons, a se mislite vsi pobit?«

»Pa dej nehi, Šrauf, pa ti nared boljšega, če moreš.«

Šrauf nekaj časa poskuša, potem pa odneha, ko vidi, da nima smisla. V rokah imam samo še petdeset metrov plezalne vrvi in en titanov profilec. Šrauf spet začne godrnjati, da s tem ne morem prek previsnega ledenege kamina in da morava dol, ker se noči: »Tomi, a veš, če ubrišeš zdej, greva oba v poden!«

Skupaj splezava proti vrhu in ko stojiva ob njem, ga drživa z roko, tako je oster.

»Šrauf, bod tih pa sliki in zihrej!«

Šrauf utihne, ko se s tenkimi rokavicami na vrhu kamina vlečem čez leden previs. Končno zlezem čez, povsem na koncu z močmi in zrakom. V strmih sedemdesetstopinjskem pobočju se vrv izteče. Kolikor morem globoko zarijem oba cepina in čakam na Šraufa. Spet žimari po vrvi in naju pri tem skoraj potegne v globino. Ko pride do mene, pustiva moj cepin s pripeto vrvjo v snegu in skupaj splezava proti vrhu. Ko stojiva ob njem, ga drživa z roko, tako je oster. Proti zahodu že skoraj v temi vijoličasto zasije Manaslu. Tam je za vedno zastal korak našega vagadunda Nejca Zaplotnika. Oglasiva se v bazo in jim v pozdrav posvetiva s svetilkama. Na Šraufov štiriinpetdeseti rojstni dan stojiva na vrhu nekega novega začetka. Velik dan je to.

ANAPURNA I

Naslednji dan so vsi trije, Drejc in Davo Karničar in Carlo Carsolio, Korl, kot ga kličemo, dosegli vrh, Slovenci smo dočakali zgodovinski dan. Zaključeno je bilo obdobje dvajsetih let osvajanja vseh osemtisočakov. Prekrasno vijuganje na smučeh je Drejc plačal z vsemi prsti na nogah in Damijan je imel polne roke dela.

Ko se zdani, le kreneva proti vršnemu platoju.

Stipe in Viki dosežeta v obupnih razmerah tabor štiri in v njem vztrajala tri dni. Stipetove zdravstvene težave in njegov mali sin Matija so še dodaten jeziček na tehtnici, zaradi katerega Viki kljub poskusu zaključiti svoj lov na vseh štirinajst osemstisočakov. Kasneje večkrat v šali pove, da ga je Slovenija premagala s štirinajst proti spoštljivih deset.

Iz Vikijeve pripovedi o tem, kako preživeti toliko zgodb o osemstisočakah in pri tem ohraniti vse prste na rokah in nogah, bi se lahko učili vsi mladi plezalci. Takšne zgodbe so odvisne bolj od danosti kot od sreče. S svojo zbirko desetih se je za vedno zapisal v zgodovino našega alpinizma in postal nesojeni slovenski Messner.

Na vrsti sva še midva z Jankom, ki so se mu težave medtem unesle. Damijan naju v skrbeh pospremi do tabora ena, ki ga je medtem podrl eden od plazov, ki so na tej gori vsakdanji pojav. Še isti dan sva v taboru dve, naslednji dan pa v snežni nevihti dosežemo tabor tri, v katerem skupaj s šerpo Arjunom prespimo snežno nevihto. Čez noč se Janku ponovijo težave z zdravjem, vendar zjutraj vseeno zagazimo v nov sneg pod Srpom. Tako se imenuje serakast obok pod skalno steno, ki se dviguje nad nami. Po stotih metrih Janko odneha, z želodcem je prehudo. Preložimo nahrbtnike in po bolečem slovesu z Arjunom nadaljujemo proti štirici. V mrzlem jutru naju pri sestopanju prvi sreča Viki, za njim pa še bolni Stipe. Utrujena in izsušena se vračata brez vrha. Izmenjamo nekaj besed in zaželim mi srečo, čeprav bi raje videla, da se vsi skupaj vrnemo v dolino. Popoldne se spet razbesni nevihta in z Arjunom se izgubiva, medtem ko iščevo šotora. Vidljivost je nična, v bazi so zaskrbljeni. Arjun grozi, da me bo zapustil, če v nekaj minutah ne najdemo šotora. Ne vem, kje sva, niti kam greva. Končno se okrog pete popoldne pred nama povsem nenadoma na višini 7500 metrov pojavi

odrešilni šotor na štirici. Z bolečim hrbtom in vsa zasnežena pred nočjo le zlezem v mrzlo zatočišče. Neurje ne pojenja, midva pa javiva, da sva na varnem. Čeprav v bazi zahtevajo, naj še isto noč poskusiva na vrh ali pa sestopiva, hočem še en dan počitka. Na tej višini, na tako imenovani »meji smrti«, nisem bil še nikoli, zato z zaskrbljenostjo opazujem, kaj se dogaja z menoj. Utrip je vseskozi okrog devetdeset na minuto, kar ni dobro, slabo pa tudi ne.

V bazi postaja vse bolj napeto. Ko se zvečeri, si pripraviva vse, da začnemo z vzponom okrog polnoči. Poskušam malo zadremati, ko me iz polsna prebudi pokanje vetra, ki se zaletava v šotor. Oba z Arjunom prestrašena planeva pokonci. Ura je šele deset. Zdi se, da naju bo skupaj s šotorom utrvalo, kot se je to zgodilo že mnogim pred nama. V strahu kličevo bazo in poveva, da sva v brezupnem položaju. V bazi so na nogah, ukazujejo nama, naj ob prvi priložnosti nemudoma sestopiva. Zavem se najinega položaja, pa tudi tega, da nama ne more nihče pomagati. Izključim postajo. Vso noč drživa šotor in upava, da naju ne bo odpihnili veter ali odnesel snežni plaz.

Okrog osmih se zbudim v zasneženem šotoru, ko skušam še pravi čas najti zadrgo in skalno posodo. Žal prepozno, že teče, kar uspeš rešiti, gre po razmetanih jušnih vrečkah v šotoru. Sranje, ves sem poscan, v šotoru pa smrdi kot v štali. Odprem postajo. Tone najprej nekaj nori, ker je bila ponoči izključena, potem pa: »Takoj dol!«

Povedati hočem, da razmišljava o poskusu proti vrhu, pa noče nič slišati. V razburjenosti izreče usodni stavek: »Zadosti si imel priložnosti, takoj dol, če sploh še moreš!«

To je bila kaplja čez rob. Res, imel sem realno možnost pred tednom dni, vendar me je takrat nagnal v dolino –

ker je bil eden preveč, kot je kasneje pisalo v poročilu. Sirdar Padam je Arjuna grozil, da bo ostal brez plačila, če bo še naprej vztrajal z menoj. Ugasnil sem postajo in naredil konec vpitju. Arjun je bil prestrašen. Prosil sem ga, naj mi pomaga, a ni upal. Vsega sem imel zadosti. Na tej višini se še spati ne da, jaz pa sem izgubljal energijo in dragocen čas za priložnost – za eno samo priložnost.

Vzamem fotoaparat, radijsko postajo, cepin in smučarsko palico. Malo pred poldnevom, ko od zahoda že prihaja nova fronta, vzamem usodo v svoje roke. Arjun mi po stotih metrih neha slediti – ne vem, ali zaradi groženj ali v bojazni pred novo nevihto. Sicer pa to ni več pomembno. Zajame me nevihta. Preklopim se v drugo stanje in do pasu gazim položno dolgo prečnico proti vršnemu kuloarju. Dopovedujem si, da neurje ne more večno trajati, zato do petih popoldne v popolni beli slepoti nadaljujem z globokim gaženjem proti desni. Vem, da ne bom nikoli več našel tabora štiri, če se megla do večera ne bo dvignila. Hrumeči mraz me spremeni v škripajočega robota, ki je prestopil mejo med življenjem in smrtjo.

To je bil neverjeten občutek, ki ga ne znam opisati z besedami. Zavedal sem se položaja, vedel sem, da bom preživel, ni me bilo strah. Bil je z menoj, ker sem Mu verjel do konca.

Če se nevihtni oblaki ne bi še pred nočjo spustili pod mejo smrti, bi končal podobno kot Herman Buhl, ki je izginil na Čogolisi, zato so se. Tega še dandanes večina noče razumeti. Znamenja so namenjena izbranim, čudeži vsem ostalim.

Ob petih dosežem dno vršnega kuloarja, ki je popolnoma zasnežen, tako da ne morem razločiti njegovih obrisov. Pokličem v bazo, kjer me že od jutra pričakujejo. Ko izvejo, da sem tik pod vrhom, vse najbolj skrbi moje zdravstveno stanje. Globok sneg, neurje, višina in mraz so storili svoje; zelo sem utrujen, a od vrha me ločita še dobri dve uri hoje. Ko se mi uspe po vseh štirih preriti na vrh kuloarja, se zaradi globokega snega držim bolj levo, kjer je več skal. V hlastanju za zrakom se zaplezam v ne prestirno skalno zajedo, od koder mi potem nekako le uspe priti tik pod vrh, ki ga tvori snežna opast. Proti zahodu se poleg osamljenih skal v obliki črke V rdeče zasveti Daulagiri v zahajajočem soncu. Okrog sedmih prižgem postajo in tulim vanjo: »Baza, javi se, to je noro, to je noro!«

V bazi završi, oglasi se Tone: »Kaj je noro, kje si, kako se počutiš?«

»A veš, kakšen sončni zahod je... to je noro!«

Med solzami skušam opisati svoj položaj. Govorim še z Damijanom, potem pa nadaljujem do vrha, kjer me zagrneta noč in tišina... Slikam okrog sebe. Za nekaj trenutkov se usedem in se poskušam umiriti. Ni časa za nič, le za beg nazaj v življenje. Strahoten mraz pritisne, da me zaboli v tilniku. V intervalih po dvajset in več metrov začnem dobesedno teči nazaj, potem se vržem v sneg in diham, diham, pa spet na nogo...

Ob pol desetih sem spet v bližini šotora in začnem klicati Arjuna. Po nekaj klicih se oglasi, oddahnem si. Skupaj pregledava prste na nogah. Razen omrzlin ni nič hujšega. Skuha mi čaj, jaz pa javim v bazo, da sem na varnem.

Tako sem bil vesel! Ker sem verjel do konca, sem bil poplačan z odgovorom. Himalaja me ima rada.

KAJ VSE VPLIVA NA TO, ALI BODO ALPINISTI PLEZALI NA ČOMOLUNGMO ALI NE

PLEŠOČI LAME IZPOD EVERESTA

PETER HANSEN

Marca leta 1925 so državni uradniki iz londonskega oddelka za Indijo postali filmski kritiki. Številni mandari ni so se iz uradov v Whitehallu napotili v kinodvorane West Enda, da bi si ogledali nemi film **Johna Noela** Zgodba o Everestu. Čeprav ima film svoj vrhunec, ko **George Mallory** in **Andrew Irvine** izgineta v oblakih malo pod vrhom, so uradniki iz oddelka za Indijo morali oceniti prikaz Tibeta. Velik del filma je bil namenjen stikom članov odprave s Tibetom. Pred vsako filmsko predstavo je skupina tibetanskih lam – budističnih menihov – izvajala glasbo, pesmi in ples. V uradnem programu je bilo zagotovljeno, da je to »prvič v zgodovini, da so pravi tibetanski lame prišli v Evropo«, in dodano: »Nastopi lam, njihovo grleno petje, zvoki njihovih dolgih trobent in udarci njihovih bobnov ter zvoki njihovih cimbal, ki izvabljajo nenavadno in fantastično glasbo, bodo Angležem pričarali vtis mističnega in romantičnega Tibeta.«

Tibetanska vlada je vložila uradni protest zaradi nekaterih prizorov v filmu in nastopa »plešočin lam«; za Tibetance je namreč Everest svet prostor in plesi lam so sveta opravila.

Četudi so bili britanski uradniki, ki so si ogledali film, prevzeti nad izbranim prikazom britansko-tibetanskih odnosov, je diplomatsko nasprotovanje zaradi plešočin lam sprožilo širšo razpravo o medsebojnem prepletu filma, orientalizma, medkulturnih srečanj in diplomacije. **Sir Arthur Hirtzel**, podsekretar, ki je imel na skrbi Indijo, je po ogledu filma zapisal: »Verjetno imam debelo kožo, toda nastop me ni niti malo pretresel. Zdel se mi je nepopisno dolgočasen – bolj kot večina vzhodnjaških zadev. Izzval je samo nasmehe mile vzvišenosti, ki jo začutimo, ko vidimo ali slišimo čudne običaje. Obiskovalci so vedeli, da v plesu ni nič religioznega.«

Lyd Wakely, tudi podsekretar v vladi, je še pred ogledom filma trdil, da je imela tibetanska vlada prav, ko je protestirala proti vulgarnemu in nespodobnemu prizo-